

ZPRÁVY

Zemřel profesor Ctibor Nečas

Ve věku 84 let zemřel 19. prosince 2017 prof. PhDr. Ctibor Nečas, DrSc., který v letech 1962–1981 působil na katedře dějepisu Pedagogické fakulty MU. Své kontakty s našim pracovištěm nepřerušil ani po svém přechodu na filozofickou fakultu, o čemž svědčí nejen jeho členství v konkurzní komisi, která v roce 1990 řešila personální obsazení nové katedry historie, ale i jeho vzpomínky, které krátce před svou smrtí odevzdal redakci Sborníku a jež publikujeme na stránkách tohoto čísla.

Jihomoravský rodák narozený 26. července 1933 v Rakvicích absolvoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, pracoval jako středoškolský pedagog a poté odborný asistent na Pedagogickém institutu v Ostravě. V roce 1962 přešel na Pedagogický institut v Brně, který se v roce 1964 stal pedagogickou fakultou brněnské univerzity. Na pedagogické fakultě byl C. Nečas pověřen výukou obecných dějin pravěku, starověku, středověku a raného novověku a zpočátku i národních dějin středověku. Zároveň vedl volitelný seminář Mládežnické hnutí na Brněnsku. Věnoval se i rozvíjení mladých vědeckých talentů v rámci studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) a při přípravě diplomových prací. Byl redaktorem Sborníku prací posluchačů dějepisu I. (1972), který se soustředil na dějiny studentstva v Brně. Byl také členem redakční rady našeho Sborníku.

Po návratu do Brna pokračoval v úzké spolupráci se svými ostravskými kolegy, především s Milanem Myškou, se kterým vydal v roce 1964 publikaci Čtení o Ostravě a nástin historie Ostravsko-karvinského kamenouhelného revíru do roku 1945 nazvaný Čtení o revíru. V téže době publikoval v Ostravě práce Hnutí ostravské revoluční mládeže v období buržoazní republiky (1967) a Vítkovické železárny v době národní nesvobody 1938–1945 (1970).

Novým tématem jeho vědeckého bádání bylo pronikání českého kapitálu v rámci monarchie i za její hranice. V šestém čísle tohoto Sborníku (1974) se zamýšlel nad vývozní orientací českého textilního průmyslu na Balkán, v sedmém čísle (1976) přiblížil pokusy o vývoz českých zemědělských strojů tamtéž, v osmém čísle (1977) zkoumal hospodářské poměry v českých zemích v době balkánských válek 1912–1913 a v devátém (1980) počátky kapitálové expanze České průmyslové banky do jihovýchodní Evropy. Další dílčí studie publikoval ve Slezském sborníku (1966), Studia balcanica bohemoslovaca (1970), Otázkách dějin střední a jihovýchodní Evropy I. (1970), Časopisu Matice moravské (1972) a Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity (1980). Ve Spisech Pedagogické fakulty pak vydal svou monografii o pronikání rakousko-uherského imperialismu do jihovýchodní Evropy pod názvem Balkán a česká politika (1972), na kterou navázal na filozofické fakultě publikacemi Na prahu české kapitálové expanze (1987) a Podnikání českých bank v cizině 1898–1918 (1993). Na pedagogické fakultě zpracoval společně s Otto Zwettlerem dvoudílný učební text pro posluchače pedagogických, filozofických a přírodovědeckých fakult Dějiny vědy a techniky (Praha 1985–1987).

Již během svého působení na pedagogické fakultě se zaměřil na zkoumání osudu českých a slovenských Romů v době okupace, a to ve studiích publikovaných v Časopise Matice moravské (1973, 1975 a 1977), Vlastivědném věstníku moravském 1973, Jižní Moravě 1974, Slovácku 1974/75 a 1976/77, Zprávách Oblastního muzea v Gottwaldově 1975 a 1977, Obzoru Gamera 1979, Zpravodaji Místopisné komise ČSAV 1981 a Společenských vědách ve škole 1981. Na stránkách našeho Sborníku psal o diskriminaci Cikánů v meziválečném Československu

(č. 10/1981). Na základě těchto přípravných prací vyšla ve Spisech pedagogické fakulty jeho monografie *Nad osudy českých a slovenských Cikánů v letech 1939–1945* (1981).

V souvislosti se zavedením jednotné přípravy učitelů pro 5.–12. ročník přešlo studium učitelství dějepisu na filozofickou fakultu a katedra dějepisu pedagogické fakulty tak ztratila svůj *raison d'être*. Tehdejší vedoucí katedry, aby uchránil svou pozici, zabránil sloučení katedry s filozofickou fakultou, kam mohli přejít jen Ctibor Nečas a Marie Marečková. Nečas přešel na katedru dějin střední a jihovýchodní Evropy, kde získal příznivé podmínky pro další vědeckou práci. Zásadní změnou se pro něj stalo období po listopadu 1989, kdy se mohla realizovat jeho habilitace (1990), znemožněná v 70. letech, profesura (1992) a doktorát historických věd (1992). Na filozofické fakultě pokračoval ve svém studiu perzekuce českých Romů a jako první upozornil na problematiku romských pracovních táborů. V roce 1991 se podílel na založení Muzea romské kultury v Brně a spolupracoval při realizaci památníků obětem cikánských táborů v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu. K jeho zásadním pracím o romských dějinách patří publikace *Českoslovenští Romové v letech 1938–1945* (Brno 1994), *Holocaust českých Romů* (Praha 1999), *Romové v České republice včera a dnes* (Olomouc 2002) a *Romové na Moravě a ve Slezsku 1740–1945* (Brno 2005). Přínosem je i jeho monografie o působení úředních lékařek v Bosně a Hercegovině v letech 1890–1918 nazvaná *Mezi muslimkami* (1992).

Za svou celoživotní činnost byl Ctibor Nečas oceněn řadou vyznamenání mj. Cenou města Brna (2008), Cenou Muzea romské kultury (2011) a Cenou Jihomoravského kraje (2013). Jeho přátelé, kolegové a žáci mu svoji úctu vyjádřili i kolektivní monografií *Milý Bore...*, kterou mu za redakce Radomíra Vlčka, Tomáše Dvořáka a Libora Vykoupila věnovali k jeho sedmdesátým narozeninám v roce 2003. Také naše redakce připomněla jeho životní jubilea v letech 2003 a 2013.

Vzpomínáme dlouholetého Nečasova působení na pedagogické fakultě, na které jeho žáci a kolegové nikdy nezapomenou. Čest jeho památce.

Jaroslav Vaculík

**Vzpomínka
na uznávaného politika, dobrého člověka a vzácného přítele**

Pomalu končilo léto, lidé byli ještě plni dojmů z letních dovolených, mládež zasedla do školních lavic a město Znojmo se již plně připravovalo na každoroční velkolepou oslavu svátku vína – Znojenské historické vinobraní. Příjemné a slunečné dny počátku září však náhle, zcela neočekávaně, poznamenala velmi smutná zpráva: „V úterý večer, dne 5. září 2017, zemřel v důsledku srdečních problémů na jednotce intenzivní péče znojenské nemocnice, bývalý první muž Městského úřadu ing. Pavel Balík. Bylo mu 67 let a ve vedení města pracoval neuvěřitelných dvacet jedna let“.

Ing. Pavel BALÍK
* 9. 6. 1950 – † 5. 9. 2017

starosta Znojma	1994–2006
místostarosta	2007–2015
zastupitel Jm. kraje	2004–2012
radní Jm. kraje	2010–2012

Zpráva všechny šokovala. Sám jsem ji nemohl v první chvíli uvěřit. Vždyť ještě v polovině srpna jsme spolu telefonicky hovořili a domluvili se, že se začátkem září setkáme na starobylém velkomoravském Hradišti sv. Hypolita. Tam se často, třeba i jen na chvíli při cestě kolem zastavil a „odskočil si tak od úřadování na radnici“. S velkým zájmem totiž sledoval nové archeologické objevy, ptal se na postup našich prací se záchranou a revitalizací polorozpadlých zemědělských objektů v bývalém proboštském statku, na problémy a těžkosti se kterými se potýkáme a nabízel také, jak by město mohlo nějak pomoci. Prostě správný a ideální starosta, člověk na svém místě, který vždy nejen ochotně naslouchal, ale také poradil a hlavně pomáhal. Na setkání s ním jsem se nejen já, ale i kolegové a hlavně studenti vždy těšili. Byly to příjemné chvíle, naplněné nejen hovorem o různých pracovních aktivitách a plánech, ale také přátelským povídáním.

Pan inženýr Pavel Balík, rodák z Morašic na Znojemsku, byl absolventem Strojní fakulty Vysokého učení technického v Brně. Před rokem 1989 pracoval v Keramických závodech Znojmo. Následně se dal na dráhu profesionálního politika. V roce 1992 byl zvolen do Sněmovny národů Federálního shromáždění, ale s koncem Československa zanikl i jeho mandát. V r. 1994 se stal starostou města Znojma a tuto náročnou funkci vykonával nepřetržitě tři volební období, tedy dvanáct let. Následně přijal funkci místostarosty, ale také zastupitele Jihomoravského kraje a v letech 2010–2012 se jako radní Jm. kraje staral o rozvoj kultury v celém kraji. Jeho pracovní nasazení bylo obdivuhodné. Práci s lidmi a pro občany se věnoval s plným nasazením. Možná i to, že v práci pro blaho a zájmy občanů mnohdy nehleděl na čas, se podepsalo na jeho přetrvávajících srdečních potížích.

Odešel významný politik, který nám všem bude chybět. Prosazoval velmi rozumnou filozofii s níž nahlížel na komunální politiku. Ta se, jak často tvrdil, nemá členit na levici a pravici, ale

Obr. 2. Pan starosta ing. Pavel Balík hovoří na Hradišti s vedoucím archeologického výzkumu doc. B. Klímou před zahájením velké mezinárodní komise, s účastí 132 hostů /srpen 2001/. Foto: P. Čermáková.

všichni společně mají řešit to, co daná obec potřebuje. Pro Znojmo, Znojemsko, ale i pro celý Jihomoravský kraj toho udělal mnoho. Za jeho starostování se šedé příhraniční město Znojmo „vylouplo“ do krásy a proměnilo v turisty obdivovanou „perlu“ jihozápadní Moravy. Na Znojemském hradě připravil setkání prezidentů České republiky a Rakouska. Výrazně se zasadil o prohloubení přeshraniční spolupráce, za což byl oceněn vysokým rakouským státním vyznamenáním „Za zásluhu“. Na tomto místě nelze zmínit všechny velké, záslužné činy ing. Pavla Balíka, protože jich bylo opravdu mnoho. K těm nejvýznamnějším patřilo vybudování Městské plovárny Louka, rekonstrukce Městského divadla, stál u budování nového domova pro seniory, u vzniku znojemské vysoké školy a řady dalších velkých projektů. K nim také náleží např. zajištění finančních prostředků z EU ve výši tři čtvrtě miliardy korun na rekonstrukci městské kanalizace.

Nás, archeology na Hradišti, spojovalo s panem ing. Pavlem Balíkem dlouholeté přátelství a spolupráce. Jejich počátky se datují do r. 1994, kdy jsme iniciovali vznik Nadace sv. Hypolita. U kolébky této instituce stála katedra historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou v Praze. Hlavními úkoly Nadace se stala podpora archeologického výzkumu velkomoravského mocenského centra ve Znojmě-Hradišti, jeho propagace, popularizace, dále to byly cíle výchovně vzdělávací, ale také ochrana památek. Hodlali jsme úzce spolupracovat s městem a prostřednictvím nových archeologických objevů rozšiřovat poznání o nejstarší historii Znojma. Do vedení Nadace jsme chtěli angažovat zkušeného politika a významnou osobnost Znojemska. Oslovili jsme proto tehdy nového starostu, který se ochotně ujal členství ve Správní radě a stal se tak naší velkou oporou a rádcem. Plně si uvědomoval význam činnosti Nadace a proto aktivně vyzdvihoval a podporoval všechny pro-

Obr. 3. Pan starosta ing. Pavel Balík /uprostřed/, spolu s panem místostarostou prof. Josefem Molínem si prohlíží některé propagační materiály a také projekt architektů na stavební úpravy staré polorozpadlé stáje na Hradišti do podoby plánovaného muzea Velké Moravy. Foto: L. Kratochvíl.

jekty i vyvíjené aktivity. K největším, dosud realizovaným projektům patřilo několikaleté budování stálé archeologické expozice na Hradišti. Již od počátků terénních výzkumů na velkomoravském Hradišti jsme snili o postupné výstavbě podobného památníku jaký je v Mikulčicích, nebo ve Starém Městě u Uherského Hradiště. Vždyť Znojmo-Hradiště, i když mu dříve nebyla v rámci slovanské archeologie věnována větší pozornost, tak jeho význam je srovnatelný se jmenovanými velkomoravskými centry. Po vybudování expozice usilujeme o záchranu a revitalizaci několika hospodářských objektů na Hradišti, v nichž bychom rádi vedle již funkční archeologické výzkumné základny vytvořili výchovně vzdělávací centrum. V něm by mohly probíhat učební kurzy, semináře, přednášky pro posluchače Pedagogické fakulty MU, ale i širokou veřejnost, dále také besedy a bohatá zájmová činnost (kroužky pro děti), kterou by v rámci pedagogických praxí vedli naši studenti – budoucí učitelé.

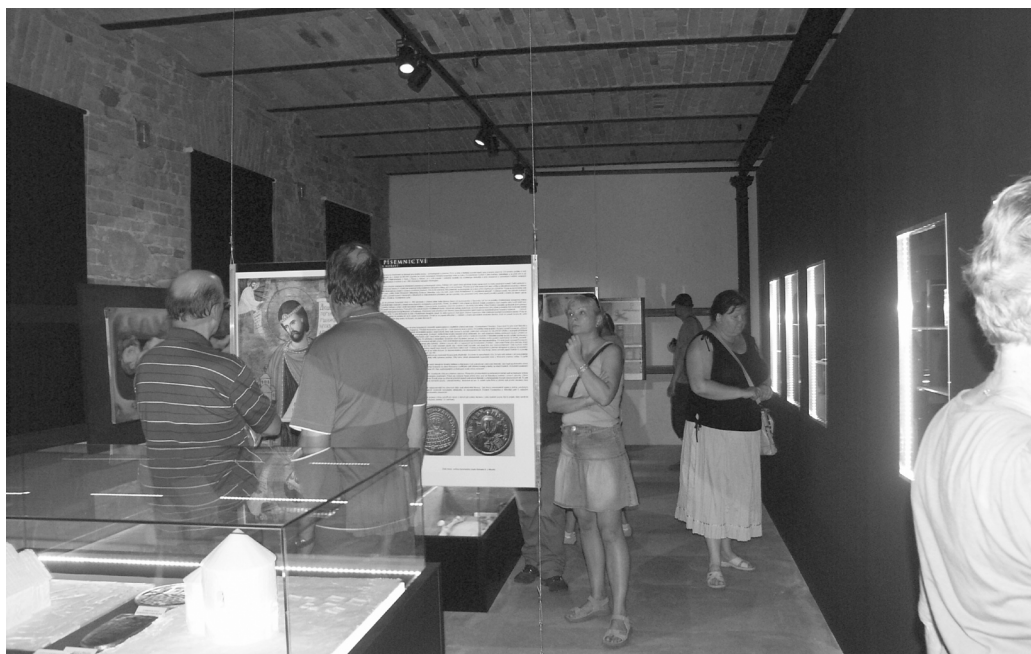
Náš první, velký projekt se za výrazné pomoci města a především právě pana ing. P. Balíka již podařilo uskutečnit. Troufám si tvrdit, že právě bez jeho pomoci bychom stále jen přešlapovali na místě a spíše jen snili o vybudování expozice, umístěné ve zcela opravené, původně polorozpadlé staré stáji. Slavnostní otevření se uskutečnilo u příležitosti oslav 1150. výročí příchodu Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu dne 16. 6. 2013. Následně jsme se společně začali zabývat plánem na záchranu a revitalizaci několika dalších polorozpadlých, ale památkově chráněných historických staveb v sousedství. V rámci experimentální archeologie jsme se soustředili také na postupnou výstavbu několika objektů malého archeoskanzenu. Přes všechny těžkosti a překážky se dílo daří. Snažíme se pokračovat v práci, kterou jsme si společně s ing. P. Balíkem vytýčili. Hodláme pokračovat v naplňování i jeho představ o kterých s námi rád

Obr. 4. Starosta ing. Pavel Balík /druhý zleva/ společně s místostarostou MUDr. Oldřichem Kraiplem, Ing. V. Skoumalem, místostarosty Mgr. Josefem Molínem a Ing. Ludvíkem Hekrlem navštívili v r. 2004 archeologickou základnu na Hradišti. Tehdy jsme zahajovali stavební úpravy staré, vyhořelé stáje (v pozadí), která je dnes opravenou budovou zdejšího muzea Velké Moravy. Foto: L. Kratochvíl.

Obr. 5. Slavnostní otevření muzea dne 16. 6. 2013. Pan ing. Pavel Balík (třetí zleva) ve funkci radního Jihomoravského kraje pro kulturu při stříhání pásky a zahájení prohlídky expozice „Velkomoravský Znojem“. Foto: J. Eisenbruk.

Obr. 6. První návštěvníci nové expozice. Foto: B. Klíma.

besedoval a pomáhal s jejich realizací. Chceme proto dále aktivně pokračovat v náročných archeologických výzkumech na Hradišti, přispívat k jejich popularizaci a tím prohlubovat znalosti o nejstarší velkomoravské historii Znojma. Také však budeme věnovat péči ochraně a záchraně památek, hlavně několika silně poničeným budovám v areálu, které by se jednou mohly stát objekty výchovně vzdělávacího centra, pracujícího pod patronací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.

Měl jsem velké štěstí, že jsem se s Pavlem setkal. Vždy jsem si velmi vážil jeho přátelství a byl jsem rád, že jsem se mohl nazývat jeho přítelem a kamarádem. Spjovaly nás nejen představy dalšího rozvoje Hradiště, ale i názory na kulturu, vědu, historii, vzdělání a konečně i politiku.

V závěru bych rád vyjádřil hlubokou soustrast celé truchlící rodině a současně také ujištění, že vzpomínka na něj zůstane trvale v paměti nás všech.

Čest jeho památce.

Bohuslav Klíma